

Inhoud

Droog	7
Zwaluwen	15
Schapen lokken	32
Voorjaarshongerbloempje	48
De luchtfoto	68
Het gutst	91
De kuil	111
Het boomkikkertje	127
Geritsel	150
Schrumpfsprengung	170
Wasberen vangen	181
De bosverpester	195
Digitale val	217
Zwijnenkop	231
De poelgeest is terug	246
Het virus	252
Zomertijdsneeuw	277
Pieren	292
Jubel	335

Droog

Er zijn hier plekken waar ik nooit kom. Omdat ik niet zonder vaste grond onder mijn voeten kan. Omdat ik geen vacht of veren heb en water niet gewoon van me af kan schudden, het doorweekt mijn kleren tot ze aan mijn vel kleven en mijn laarzen lopen ermee vol. Omdat ik niet hard kan lopen, goed kan klimmen, of op kan vliegen als er gevaar dreigt.

Ik heb me een huis geschapen om warm, droog en veilig te zijn. Toch zou ik soms willen zijn als de andere dieren, genoeg hebben aan wat er is, buiten thuis zijn. Ik heb me omringd met hulpmiddelen, met prothesen, ik heb heel veel slimme foefjes bedacht – nou ja, niet ik, maar mijn soort, ik ben een radertje in een machine en noem mezelf vrij.

Een modderbad heb ik nog nooit genomen, me nooit in een dunne pap van lemige aarde gewenteld, op een koele ochtend in de zomer als de bodem warm is. Ik ben bang voor scherpe steentjes of stekels, voor bloedzuigers en beestjes die bij me binnen proberen te dringen. Ik ben geen zwijn, dat door de modder rolt om de parasieten kwijt te raken die in zijn vacht krioelen, soms wordt al dat leven dat op hem meeleeft hem gewoon te veel. Als hij dan loom uit het bad stapt, gaat hij in zijn druipende modderkleed in de zon liggen tot de huid onder zijn vacht gloeit. Hij staat op, duwt zijn logge lijf stevig tegen een boom en begint te schuren, laat de schors tegen zijn haren in strijken en terug, net zo lang tot het pantser van droge aarde verkruimelt en met beestjes en al uit zijn vacht valt. Heerlijk

moet dat zijn, je lijf schuieren tegen zo'n stam, ik kom niet verder dan een ruwe handdoek, en zelfs dan wrijf ik mijn huid al rood.

Ik heb geen idee hoe het zou zijn als ik dichtbehaard was, ik kan mezelf niet denken zonder bloot vel, ik ben mijn blote vel, onbeschermd, geen woesteling. Wat als de modder me zou willen verslinden en ik niet de kracht had overeind te komen? Modder, moeras, dat weet iedereen, zuigt aan je voeten, trekt aan je lijf, slokt je op. Blubblub, weg ben je. Stikkend in het slijk.

De hele rit van Amsterdam naar hier was ik onrustig, ik had haast, wilde per se bij daglicht aankomen, wilde weten hoe het land en het terrein erbij lagen – en de poel, vooral de poel. Aftellend naar half maart had ik dagelijks naar het weer in Mecklenburg gekeken, dat kon me meer schelen dan het weer thuis, ook al wist ik hoe nauw die twee samenhangen. Het Nederlandse zeeklimaat verschilt maar weinig van het klimaat hier op het Noord-Duitse Laagland, de Oostzee is hemelsbreed nog geen honderd kilometer ver, de Noordzee zo'n driehonderd.

Een weerfanaat hebben mijn Mecklenburgse jaren van me gemaakt. Terwijl ik allang weet dat het weer er gewoon iets later of iets vroeger komt dan in Nederland, en dat het bij oostenwind iets langer aanhoudt. En als alles weer eens anders is dan voorspeld, zeggen we hier tussen de meren van het eindmorenenlandschap graag dat dat door ons microklimaat komt. Zodat alles altijd klopt.

Maar dat is niet zo, niet meer, niets lijkt meer te kloppen. De uitersten worden extremer, de bandbreedte verandert sneller en sneller. Overrompeld voelen we ons, we verliezen de grip. We dachten altijd dat het klimaat zo langzaam zou veranderen dat we het amper zouden merken, dat het

statistieken bleven, grafieken, dat we de tijd zouden hebben om ons aan te passen, generatie na generatie, dat het vanzelf zou gaan.

Het was de poel die me alarmeerde, de wilgenpoel vlak achter onze koeienstal, ik had er nooit veel gedachten aan gewijd, het was een van die plekken waar ik zelden kwam. Eigenlijk alleen als er een dikke laag ijs op lag, dan liep ik er een keer overheen. Zodra het begon te dooien en het sneeuwwater van de akkers omlaag stroomde kwam de poel vol te staan. Af en toe, als de zomer heet en droog was geweest, bleef op het diepste punt slechts een modderig plasje over. Eén keer wilden we de poel laten uitdiepen, mooier maken, maar dat was een bevestiging. Hij was goed zoals hij was. Hij was er niet voor ons, hij was er voor zichzelf. En voor de dieren en al wat er groeide.

Maar dit keer was het de vraag of er überhaupt water in de poel stond, in maart godbetert.

Ik wierp een blik op de kilometerteller, die tot honderd was teruggezaakt en trapte het gaspedaal dieper in. Er kwam me een foto voor ogen van ruim een jaar geleden, onze vriend uit Prenzlauer Berg – die ik midden jaren tachtig in de DDR had leren kennen en die 's zomers in de boerderij op ons gezamenlijke voorwerk woonde – had hem gemaald. Er stond een houten hekje op, dwaas in het water. Het had even geduurd voor ik het snapte: het was ons eigen hekje, voor het aardappelveldje. De poel was buiten zijn oevers getreden, dat had ik nog nooit gezien.

Niet lang daarna kon ik het zelf aanschouwen, het was half februari en het had licht gesneeuwd, de bevroren waterspiegels lagen poederig wit in het landschap. Tot halverwege de stal had de poel onze tuin onder water gezet, tot aan het eikje, nog geen tien meter van onze tuindeur, de morellenboompjes staken zwart uit het ijsvlak omhoog.

De winter was laat geweest vorig jaar en streng, tot diep in maart maakte ik met Boom lange tochten, we liepen dwars over de meren, struinden door de bevroren draslanden en moerassen, we ontdekten het landschap vanaf plekken waar we nooit eerder waren geweest. En ik was maar al te graag bereid dit weer, dit winterse landschap als de nieuwe status quo aan te nemen.

In de nazomer plaatste ik vol vertrouwen de nieuwe rieten eendenkorf in de poel. De zomermaanden waren heet en droog geweest, de poel was bijna opgedroogd, voor het eerst stapte ik er zomaar in, zelfs zonder laarzen. Na de winter zou er weer water in staan en dan had ik in de lente jonge eendjes, pullen, alleen het woord al. Ik sloeg vier ijzeren pijpen in de bodem, twee aan twee schuin naar elkaar toe, en stak er dikke bamboestokken in, zodat er twee wiggens ontstonden waartussen ik de eendenkorf vastbond, met de opening naar het noordoosten, de luwzijde. Ik had geluk, dat was precies in de richting van de tuindeur, zodat ik het jonge leven goed zou kunnen bekijken. In de korf legde ik vast een bedje van hooi.

De zuidwestkant werd mooi afgeschermd door een hoge wal. De eenden zouden maanden de tijd hebben om eraan te wennen. Het wachten was alleen nog op de herfst met zijn regens, de winter met zijn sneeuw en het smeltend ijs in het voorjaar. Ik zag de korf al tussen de stokken boven het water zweven, hoorde de eenden snateren. De korf en het water zouden samen hun broedsel tegen roofvogels, kraaien en eksters beschermen, en tegen marters, vossen, wasberen en wasbeerhonden. Al was ik op die twee laatste niet gerust. Maar wat er ook op afkwam, ik zou het van heel dichtbij kunnen gadeslaan, met mijn verreijker vanuit mijn huis.

En toen bleven de herfstregens uit, en de winter was zeld-

zaam mild en droog. Het begon me te dagen dat de poel me vertelt hoe mijn biotoop ervoor staat. Want hij is de bron, uit het water komt al wat leeft voort.

Naast me begonnen de vrachtwagens op de rechterbaan als een vermoeide stoet kamelen voort te kruipen, kop aan staart, en wij, als ezels in onze personenauto's, schoven iets sneller aan ze voorbij. Stoppen, optrekken, *Rettungsgasse* vormen, remmen, in de spiegels kijken, links achter was een gat gevallen, ertussen schieten, goed zo, een baan opgeschoven, nee, toch niet sneller. Loeren naar de anderen, me een leven bij hen denken, op het stuur trommelen, rekenen, hoeveel kilometer, hoeveel uur, hoeveel file. De radio meldde een vertraging van ruim drie kwartier, een ongeluk, net gebeurd, en dus een opstopping die groeide. Remmen, stop.

Voor me stapten chauffeurs uit om hun benen te strekken. Mijn hoofd rekende alweer. De zon ging ginder om kwart over zes onder, dan was het om halfacht donker. Dat haalde ik niet.

Het zou zijn of ik door de diepe nacht reed, dacht ik, het zou als in de winter zijn, alsof iedereen in de dorpen al sliep. Ik zou me snel in het koude huis verschansen, de neiging met een zaklamp het terrein te inspecteren zou verdwijnen zodra ik binnen was. Het stadse ongeduld, het snelle halve weten is niets voor daar. Morgen zou ik gaan rondlopen, dan zou ik ontdekken hoe het ervoor stond.

Ik zette de radio uit en zocht een podcast.

Gruh-gruh, ik sla mijn ogen op, dunne strepen zonlicht schijnen door de planken op de sprei. De kraanvogels! Ik bén er, in mijn koeienstal. Meteen sta ik naast mijn bed om de deur in de gevel open te zwaaien, piepend en knarsend biedt hij weerstand, nog net zie ik de vogels groot op de kim

staan voor ze met trage slagen trompetterend wegzweven en een helling verder weer neerdalen.

De wereld is witberijpt, rillend kruip ik terug onder de dekens. Langs de vloer van de hooizolder ritselen de mussen, ik hoor ze kwetteren en in de dakgoot scharrelen. Met dat leven om me heen voel ik me meteen weer thuis en mijn oogleden worden zwaar. De rijp begint te smelten, de akker met wintertarwe kleurt frisgroen. Een zacht verlangen naar voorjaar tintelt door mijn aderen. In de warmte van mijn bed droom ik nog even weg.

Gisteren na aankomst had ik toch meteen met mijn neus tegen de tuindeur gedrukt gestaan, maar hoe ik ook naar de poel tuurde, ik zag het schijnsel van de maan niet in het water spiegelen. Maar dat zei niets, hield ik mezelf voor, in de diepte zou het nog nat en zompig zijn.

Dommelig zie ik voor me hoe ik straks met voorzichtige voeten het oppervlak af zal tasten, bij elke stap zullen mijn zolen iets dieper wegzakken, mijn voeten, mijn enkels, ik zal de zuigkracht van de poelgeest voelen, een laars zal in de modder achterblijven terwijl ik mijn voet al optil voor de volgende stap, en hem nog net in de schacht terug kan steken – of niet. Dan zal hij zwaar neerkomen in de drassige bodem, ik zal weer wankelen en met mijn armen maaïen tot ik omklap. Plat in de modder, met mijn gezicht in het slijk. Ik zal een zwembeweging maken, met mijn handen het water voelen, ik zal spartelen, schateren als een dwaas en niet eens schrikken van dat plotse geluid dat in de stilte uit me opstijgt. Ik zal me op mijn rug keren, mijn hoofd heen en weer schudden, mijn haren als een vacht in de modder wrijven, ik zal tussen de nog kale takken van de schietwilgen door naar de hemel kijken, waar de wolken drijven. En even zal ik denken dat het allemaal goed komt.

Abrupt sla ik de dekens terug, geen uitstel meer nu.

Ik waad door het stoppelveld van wilde bramen, trap een paadje door een strook met dorstige zegge en stap de binnenste cirkel van de poel in, die begrensd wordt door een wal van zwerfstenen en aarde. Verdorpe wilgenblaadjes knisteren onder mijn rubberlaarzen alsof het nog herfst is.

Ik voel niets weeks, niets slijkerigs, zie zelfs nergens rotting, de poel is droog, kurkdroog. Alsof er helemaal geen winter is geweest. Ik sta op het diepste punt, draai om mijn as en nog eens, tast met mijn voeten de bodem af. Als een dikke gewatteerde jas is hij bedekt met bollingen, hier en daar zit een gat, van zwijnenpoten vermoed ik. Ik zie geen dieren in de poel, geen leven.

Ontredderd kijk ik rond, vanaf de wal schiet een groene specht luid lachend langs me heen, in de ruïne van de graanschuur tegenover de koeienstal hakt de grote bonte roffelend een nestholte.

Als ik bij de composthoop naast de wal een veldsteen opzijrol, komt er een dicht tapijtje van wortels met sterke zwartgroene uitschieters bloot. De brandnetels ontspruiten al, platgedrukt, in het donker, tegen de verdrukking in. Ik leg de steen terug, die zal ze nog even tegen de nachtvorst beschermen. In het voorbijgaan steek ik met voorzichtige vingers een paar rafelige uitlopers van de bramenhaag terug, afgeknabbeld door reeën en damwild.

Jaren heeft het geduurd voordat de struikjes die ik plantte aansloegen, voordat ze het wonnen van de brandnetels en in de diepte genoeg voedsel en water vonden. Maar toen schoten de jonge ranken dik als bezemstelen de grond uit, afgelopen zomer keek ik honderden rode bramen rijp, de geleersuiker stond al klaar. Maar voor ze zwart kleurden en opzwellen van het sap kwam de herfst, en nu hangen ze met z'n honderden verdroogd aan de donkergroene takken. Zelfs de vliegen en wespen lustten ze niet, noch de vogels.

Langs de hoge esdoorn en de verdronken morellenboom-
pjes op de vlakke oever loop ik de poel weer in. Naast de
eendenkorf ga ik op het dorre loof zitten. Ik staar over de
oprukkende wilde bramen naar de tuindeur, alsof ik terug-
kijk naar mezelf, terwijl ik door het glas naar de poel kijk,
naar de velden, de bosrand en het verre westen.

Mijn hand strijkt over een bolling naast me. Ik steek mijn
vingers eronder, het is een plak van nog geen tien centime-
ter dik, ik trek eraan en hij komt meteen los. Droog loof en
venige aarde liggen in mijn hand, gewichtloos bijna. Het
valt meteen uit elkaar. Het doet me aan de turf denken die
we vroeger in de open haard mochten gooien, lichtbruine
zachte brokken in de vorm van bakstenen. Maar dit is veel
lichter dan turf, dit is niet ingeklonken door druk en water.

Ik denk aan de pullen die hier hadden zullen zwemmen. Ik
denk aan al het eetbaars dat in de poel geleefd zou hebben,
aan al die waterdiertjes die ik niet eens met het blote oog
kan zien, laat staan bij naam ken, aan de krioelende micro-
ben, larven, wormpjes, aan de zwermen muggen en knutten
die zouden dansen boven het water, de kikkers en padden
in de modder, ik denk aan de salamanders en slangen, aan
de vogels en de kleine rovers, de muizen, de mollen en egels.

De kou bijt in mijn billen. Mijn handen wroeten nog wat
naast me, zoeken naar leven, naar iets wat kruipt, scharrelt,
wegvliegt, maakt niet uit wat, íéts wat beweegt, maar de
poel is doods, dood. Achter me steekt de wal meters boven
me uit, heel klein ben ik nu, en ik weet dat ik iets verloren
ben.

Als er óóit weer water in de poel komt, dompel ik me er
met mijn naakte vel helemaal in onder, neem ik me voor. Ik
zeg tegen de poelgeest dat hij ons niet in de steek mag laten.

Zwaluwen

Nu de poel droogstaat, ligt er vast ook geen plas op het zuidweitje zoals in andere lentes, normale lentes, denk ik, terwijl ik naar de geul tussen de zwerfsteenwal en de grote schietwilg loop. Elk voorjaar is het een genot om de rottende bladeren eruit te scheppen, de bedding uit te diepen en te kijken hoe uit die stilstaande plas een beekje de poel in begint te stromen. De ochtend erna stroomt het meestal nog steeds: onbegrijpelijk dat uit zo'n ondiepe plas zo lang water komt. Als het uiteindelijk toch stopt, graaf ik de geul snel nog iets dieper uit.

Maar niet dit jaar, er is geen water om te stromen. Maar ik zie ook geen gras. In plaats daarvan ligt het weitje vol kluiten zo ver de schaduw van de bomen langs de takkenwal reikt. Zwijnen. De hele zuidpunt hebben ze doorzocht op engerlingen en andere vette larven of rupsen, want ze hebben dierlijk eiwit nodig. Natuurlijk zoeken ze dat hier, het leem is er vochtiger en dus minder hard dan op de akkers en hooilanden. En dus rijker aan beestjes.

Dan zullen ze ook wel op het oostweitje zijn geweest. Als ik erheen loop zie ik in de diepte achter ons terrein de kikkerplas opglanzen: gelukkig, daar staat nog wel water in. Ook het oostweitje is een kluitenveld, ik moet aan de jonge bagge denken die ik hier ooit met haar frislingen heb gadegeslagen, op een zomeravond nog voor de schemering inviel. Vrolijk slingerde ze de graszoden de lucht in: Kijk jongens, zo doe je dat. Het was alsof ik naar een tekenfilmpje keek. Nu zie ik van dat vrolijke wroeten alleen het